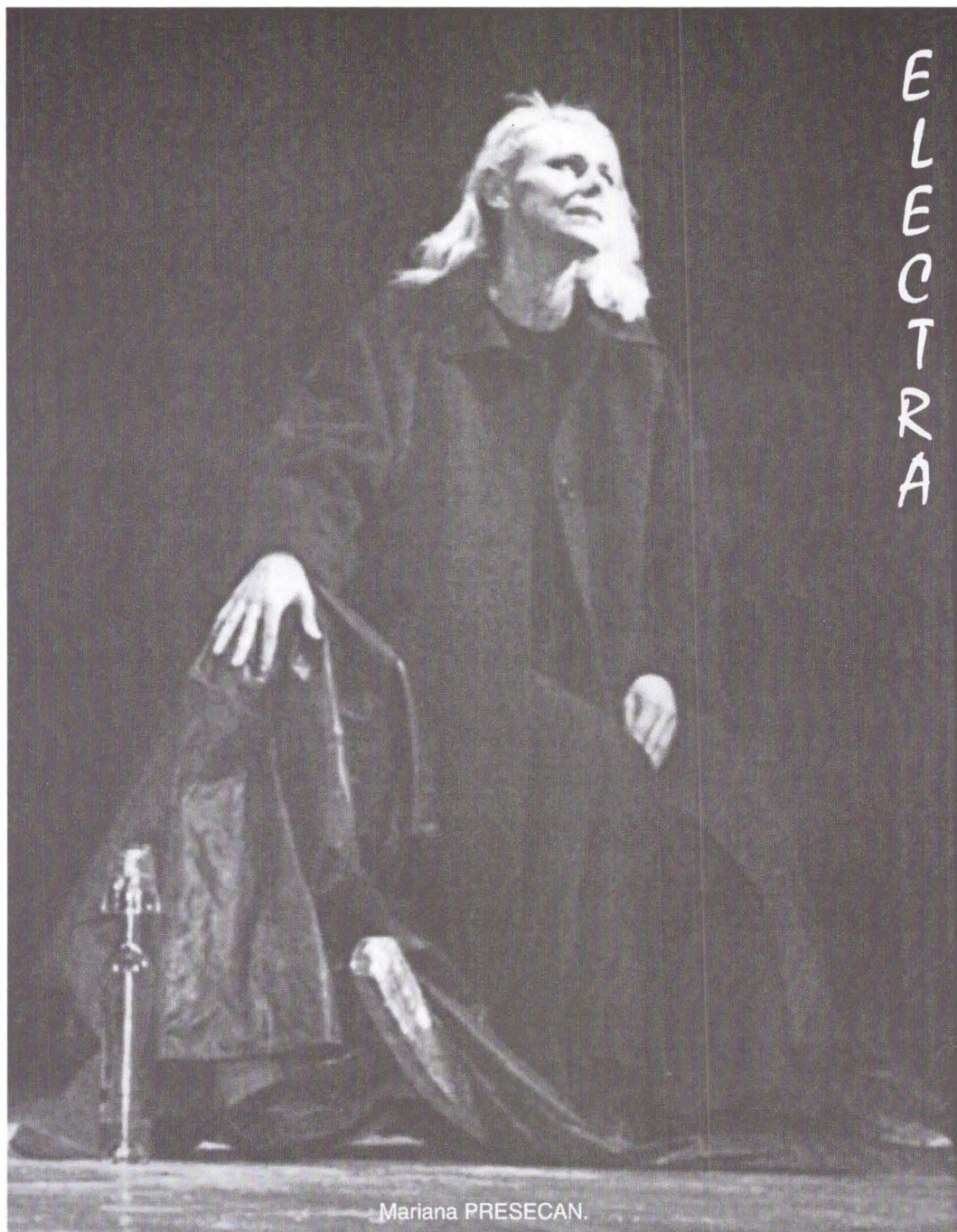

EVENIMENT

Mariana PRESECAN.

Cristina MODREANU

Lumea după Electra

Gânduri în tren, de la Oradea la București

„Suitele“ de crime și blesteme nu umplu numai micile ecrane, seara, pe post de buletin de știri. De-abia m-am așezat pe locul meu din compartimentul de clasa I al intercity-ului Oradea–București și am deschis ziarul, că am și zărit titlul mare, lățit pe toată pagina: „Românii, artiști ai crimei“, sub care ziariștii italieni ne făceau un portret-robot deloc măgulitor. Am ajuns să credem și noi că suntem un popor de criminali, după cât de frecvent acreditează alții această idee. Mă gândesc cât de imporant este, din această perspectivă, un spectacol precum *Electra* lui Mihai Măniuțiu, cu efect de purificare și de-diabolizare a acestei nații, o absolvire de vini inventate. Nu suntem nici mai buni, nici mai răi decât alții. Sigur că ar fi mai bine dacă n-am uita, așa cum nu uită *Electra*, cea care face să curgă sângele pentru a curăța totul, pregătind un nou început.

Răul se ia, dacă trăiești în apropierea lui te pătează, te molipsește, nu trebuie și nu poți să-l ignori, altfel ajungi să conviețuiești cu el, fără să-ți dai seama. Aceasta este esența avertismentului Electrei. În același timp, e o explicație pentru toată această recrudescență a răului care tulbură societatea românească. Mihai Măniuțiu inventează, ca și în *Bacantele* (și acolo și aici îi stă alături Cristian Rusu) un spațiu al marginalilor, un soi de ghetou, element pe care îl avem în comun cu alte țări ale lumii, cu alte capitale europene, o bucățică din civilizația spre care aspirăm. În scena aproape goală, având în mijloc butoiul în care vagabonzii, homeleșii orașului, întrețin un foc iluzoriu, acolo pare să fie cheia. Printre oameni decăzuți, înotând în băutură la fel ca ei (*in vino veritas*), *Electra* rememorează faptele. Aici, printre oameni acționând din instinct, gata oricând de violență, ea se refugiază de răul celălalt, din casa părintească, ascuns sub hainele albe ale rudelor ei de sânge – mama Clitemnestra și soțul acesteia, Egist, Crisotemis. Aici se refugiază, într-un fel, conștiința cetății (*Electra* este simbolul ei), cetate pe care cei doi frați – Oreste și *Electra* – o vor salva.

*

Sonoritățile arhaice ale cântecelor interpretate pe scenă de membrii grupului *Iza* – Ioan Pop, Gheorghe Florea, Anuța Pop, Voichița Tepei, Ioan Covaci și Mihai Covaci – sunt, din punct de vedere al construcției, cheia montării. Ele alcătuiesc, într-un fel, coloana vertebrală a spectacolului. Mihai Măniuțiu nu a ales *Electra* întâmplător, ci a adus-o în laboratorul teatral pe care

I-a pus la punct în ultimele lui spectacole, pentru a parcurge o nouă etapă în munca sa de cercetare, ce seamănă tot mai mult cu cea a unui arheolog. Această arheologie teatrală sapă adânc în depozitul ancestral ce stă la baza evoluției omenești, pentru a afla cum s-a întâmplat de am ajuns atât de săraci în sentimente și senzații, unde s-au refugiat atributele umanității în această eră a tehnologiei pe care o trăim?

Urându-i în scenă pe acești artiști ce-și iubesc cu patimă vizibilă arta, artiști ce știu să cânte din tot sufletul, topind inimile cele mai înghețate, făcând să-ți treacă fiori prin tot trupul, pe care îl redescoperi astfel atât de viu, Măniuțiu duce un fel de subtilă muncă de lămurire cu sine și cu ceilalți, negându-și propriul sarcasm. Toate slăbiciunile umane, toate îngenunchierile, dar și victoriile cântate de acești fenomenali maramureșeni – care fac parte din spectacol, participă la desfășurarea lui, cântând ascunși printre ceilalți membri ai corului antic –, devin nu numai scuzabile, ci esențiale pentru refacerea întregului echilibru al sufletului omenesc.

Ca și în *Bacantele*, elementele ritualului revin: pâinea și vinul sunt împărțite de cei doi frați după moartea mamei. Unirea lor într-o crimă și răzbunare este doar un efect al exacerbării unor conștiințe... Este ceea ce ne lipsește nouă azi, pe lângă trăirile puternice ale acestor eroi, estompeate sau extirpate complet la omul civilizat și educat. Să-ți consumi înăuntrul energiile, producând explozii interioare, generează uneori monstruoșități mult mai greu de suportat decât aceste crime ritualice, aproape frumoase în arhitectura lor.

Într-o vreme în care toate ritualurile vieții de familie au fost confiscate de televiziune sau sunt intermediare de aceasta, Măniuțiu propune o „baie“ de autenticitate, ceea ce acționează pentru noi, spectatorii, ca o prăbușire în noi înșine, ca o trezire la realitate, ca o conștientizare a propriului loc în lume ca indivizi, dar și ca nație. Cântecul maramureșenilor are permanentă valoare de comentariu, de subliniere, de întărire a acțiunii scenice, dar și de prevestire a ceea ce urmează să se întâmple.

Regizorul recuperează vechi tradiții, gesturi și personaje-simbol (nebulun satului, aici multiplicat cu trei, este un fel de primitiv *métteur-en-scène*) și ceremonii, pe care le restaurează, ca pe mobila veche, integrându-le într-un nou spațiu. Le așază în rama unui spectacol nou, această muncă de recuperare fiind dovada preocupării autorului pentru investigarea atentă și întoarcerea la rădăcini, care asigură un permanent izvor de inspirație.

*

În timp ce trenul abia se târa prin zăpada căzută în toată țara, mă gândeam ce sentiment minunat e să nu-ți pară rău fiindcă ai făcut douăzeci de ore cu trenul pentru numai două ore de spectacol! Nu se întâmplă prea des în meseria asta. Și mi-am mai amintit încă ceva: după spectacol, la hotel, ceterașii au cântat din nou. Păreau inepuizabili. Atât de transportați în timp ce-i „ziceau“ din instrumente, încât

ai fi zis că sunt duși de pe lumea asta. Stabileau un contact cu Eternitatea. Le sclipeau ochii de încântare, erau un spectacol în sine, cu instrumentele lipite de brațe de parcă le-ar fi crescut din corp, un fel de prelungiri absolut necesare pentru a ne transmite nouă, celorlalți, un mesaj pe cât de vechi, pe atât de important. Uneori, intensitatea notelor, a sunetelor scoase de cele două femei, al căror singur instrument era glasul, când modulată, când scrâșnit, devenea insuportabil de limpede, de vibrantă. Îți tăia răsuflarea. Ce ușurare să știi că mai există așa ceva undeva, într-un sat românesc, poate în mai multe!

Știu că sună patetic, dar, după *Electra*, lumea mi s-a părut mai frumoasă...

